Tisztelettel köszöntöm az érdekl□d□ket, az Európai Parlament képvisel□it, Sógor Csaba képvisel□ urat, a tárlat kezdeményez□jét és a kiállító m□vészeket.
Úgy gondolom, minden alkotó m□vésznek, legyen az fest□, szobrász, zenész, megtiszteltetés Európa virtuális központjában, az Európa Parlament emblematikus épületében bemutatkozni. És ez különösen a Keletr□l érkezetteknek lehet feledhetetlen élmény, nekünk tehát, akik hosszú évtizedek bezártsága után ismerkedhetünk Nyugat-Európa nagyvárosaival, esetünkben Brüsszellel.
A most bemutatkozó három erdélyi alkotó közül Pongrácz Károly esetét látom különösen jellemz□nek, akinek el□ször jutott ki a parttalan világlátás esélye. A kolozsvári Képz□m□vészeti Egyetemen megkezdett tanulmányait Bécsben folytatta, hogy azután ott, az osztrák f□városban telepedjék le. Festményeit nézve, témáiban szinte tapintható utazásainak betelhetetlen éhsége: a francia tengerpart, olasz városok, a londoni Hyde-park, New-York Manhattan negyede, a távoli Japán.
Pongrácz Károly festészete, mint az itt bemutatott m□veken is jól érzékelhet□, két alapvet□ képtípusra osztható. Egy részükön tömegjelenetek fölvetítésében keresi és találja meg témáit. Egy kirándulóhajó zsúfolt fedélzete, az amerikai metropoliszok reklámözöne, zsúfolt városi sétányok. Innen vált át képfelületein a mozaikszer□ geometrikus formákra, majd a teljes absztrakcióra. Utóbbira példa a Halász Pesten, vagy az Edina cím□ alkotása,ahol a szemet vonzó szín kavalkádban csak figyelmes szemlélés után fedezhet□ föl konkrét emberi forma vagy annak körvonala. A londoni Hyde-park mintha a pointilistáktól kölcsönzött vízióval tartaná fogva a festmény néz□it. Manhattan felh□karcolói is absztrahált látvány benyomását rögzítik a vásznon. Egy londoni városi táj, az ikonikus Westminsterrel egy tükör-játékot idéz, a háttérben a Big-Ben és épületegyüttese sejlik föl, míg az el□tér lila-fekete sétányában hozza elénk az er□sen kontúrozott képet. Nem emlékszem, hogy a kolozsvári f□iskolán tanítottam volna Pongrácz Károlyt, de ismeretlenül is érzem benne a világ megismerésének képei nagy termékenységében jelentkez□ vágyát.
A Szatmárnémetib□l származó Kovács Emil Lajos úgyszolván földije a szintén szatmári származású Pongrácznak. De teljesen más alkat, akit szül□városa és különösen a hozzá közel es□ egykori nagybányai fest□telep hagyományai vezették a festészet útján. Témája els□dlegesen a természeti táj, ebben a m□fajban érzi legotthonosabban magát. Különösen A Nagybányához közeli Fels□bányán készült képein mutatkozik meg a tájábrázolásnak a hagyományostól eltér□ korszer□ átértelmezése. Az ember eltörpül a hegyek mellett. A fels□bányai Hegyeshegy fantasztikus kúpalakú tömbje, vagy a várost határoló borzolt oldalú Bányahegy valósággal uralkodik a környezetén, szinte semmibe veszi az embert. Mindezt pedig dekoratív színfölrakással, tobzódó színességgel is hangsúlyozza. Impresszionisztikus vízió a Hajnalban cím□ képe, amint legel□ birkákra vetül a felkel□ nap fénye. Ugyanilyen indíttatású a szül□várost, Szatmárnémetit ábrázoló, a T□zoltótoronyból festett panoramikus tája, egységes kék tónusban tartva a látványt. Itt bemutatott képciklusában két szatmári városi tája látható, de minden bizonnyal több más festményén vagy rajzán is megörökítette a Szamos-parti várost. Van egy képe, amely nem a fölsorolt témákhoz illeszkedik, Amikor átkeltünk a Veres-tengeren címmel, amely fantasztikus színvilágával, víziószer□ megjelenítésével ragadja meg a néz□k figyelmét.
A nagyváradi születés□, majd a dunántúli Pápára áttelepedett Katona György képciklusa a szül□föld iránti nosztalgikus érzések foglalata.
Azt hiszem, senkinek sem mondok újat azzal, hogy a kényszer□ségb□l vagy más okokból a szül□földet elhagyók lelkében kitörölhetetlenül beleég a honvágy, az odahagyott tájak, városok, falvak képe. Európa kis népei szenvedték meg leginkább ezt a

léleköl□ betegséget. Ismerek olyanokat a közvetlen környezetemb□l is, akik nyolc-tíz évig nem tértek haza a kivándorlásuk után, csakhogy
valamiképpen lelkileg földolgozzák, leküzdjék ezt a mardosó érzést. És ismerek olyanokat, akik a traumájuk lassú gyógyulása után újra meg újra visszatértek az elhagyott hazába. Személyesen Katona Györggyel kolozsvári diákéveiben nem találkoztam, de azt hiszem, □ is ez utóbbiak közé tartozik. Miután Kolozsváron végzett, az 1989-es vízválasztó évben hagyta el Erdélyt.
Az a képciklus, amit itt láthatunk t□le, nagyrészt a kalotaszegi Zsobokon készült, annak a Kolozsvár közeli kistérségnek fest□i falujában, ahol sok év óta nyári m□vésztábor m□ködik. E magyar néprajzi sziget – Zsobok példája szemléletesen igazolja – még ma is olyan fest□i motívumokat kínál, melyek állandó visszatérésre ösztönzik az itt megtelepedett, akár nemzetközinek is mondható m□vészközösséget. A zsoboki házban, falusi portákban Katona György a föld megtartó erejét, a viharokat túlélt közösség fölemel□ érzést kelt□ konok helyben maradását örökítette meg. Jellegzetessége e képeknek a fölfokozott színvilág, a házak vörös cserepének, a méregzöld ablakkereteknek, a fák zöld lombjának egymással felesel□ színessége. További barangolásait jelzi fels□bányai tája, a Hegyeshegy és a Bányahegy foglalatából égre tör□ kétágú katolikus templomtoronnyal. A Mez□ségen festett tájképei már nem annyira színesek, de ennek a vidéknek éppen fátlan kopárságában mutatkozik meg különleges fest□isége.
Bennem is, és gondolom, a néz□kben is fölvet□dik a kérdés van-e olyan mozzanata e képkiállításnak, amely valamilyen formában összekapcsolná a három kiállítót? Talán csak egy valami. Az a gondolat, melyet a magyar m□vészettörténet ikonikus alakja, Fülep Lajos fogalmazott meg: „ A kép nem más, mint a fest□ emlékezete.”
Végezetül hadd térjek ki itt egy olyan kérdésre, amely nem kapcsolódik közvetlenül és csakis ehhez a kiállításhoz. A hely szelleme, az európai egységet képvisel□ vagy képviselni kívánó brüsszeli székház és kultúrmissziója.

Tudjuk mindnyájan, hogy itt a politika színpadán játszanak le az éget□ gondokat felszínen tartó események. Ismerjük a vitákat, az ellentéteket, az egymásnak feszül□ érdekeket. Ezek mellett a kultúrák közeledésének kérdése olykor csak egyéni kezdeményezéseken múlik, mint ezt Sógor Csaba EP képvisel□ következetes szervez□ munkája igazolja. Vannak persze kimagasló teljesítmények, mint amilyen a Mini-Európa Park nemzeti identitásokat tükröz□ látványossága. De mindezek az Európa Parlament étlapján – hogy jelképesen fogalmazzak – csak az utolsó ajánlásoknál, mondjuk a desszerteknél jelentkezik. Hosszabb távon, történelmi távlatokban azonban átrendez□dni szoktak a preferenciák. A hatalmi harcok, a politikai csatározások elcsitulnak, feledésbe mennek. Míg a szélre sodort kultúra maradandóbbnak bizonyul.
Millió példa közül hadd emlegessem itt föl az olasz föld ékszere, Firenze esetét. Legnagyobb költ□jüket, Dantét el□zte a város, ezért halt meg a távoli Ravennában. Szám□zetésének oka az volt, hogy a polgárságot megosztó pártharcokban a gibbelinek és a gelfek – a császár, illetve pápa-pártiak – gyilkos küzdelmében a vesztes oldalon állt. A firenzei panteonban ezért áll üresen, jelképesen Dante márvány szarkofágja.
De tudja-e ma valaki, a Dante-kutatókon kívül, hogy az Isteni színjáték halhatatlan költ□je gelf volt-e vagy gibbelin? Aligha.
(Különben gelf volt.)